

Европейски съд по правата на човека

Инзе срещу Австрия

(Inze v. Austria)

Жалба № 8695/79, А.126

Решение от 28 октомври 1987 г.

(резюме)*

Чл. 14: забрана за дискриминация при упражняване на правата по Конвенцията във връзка с **чл. 1 от Протокол № 1:** защита на собствеността

Договарящите държави имат известна свобода на преценка, когато решават дали и до каква степен различията в иначе сходни ситуации оправдават различно третиране от закона. Обсегът на тази свобода ще варира според обстоятелствата, разглеждания въпрос и неговия контекст.

Конвенцията е динамичен инструмент, който трябва да се тълкува в светлината на условията на настоящия момент. Днес държавите-членки на Съвета на Европа отдават важно значение на въпроса за равенството на децата, родени от брак, и на децата, родени извънбрачно. Трябва да се изтъкнат много сериозни аргументи, за да може едно различие в третирането, основано на рождение извън брак, да се приеме за съобразно с Конвенцията.

Факти по делото

Жалбоподателят, роден като извънбрачно дете, живеел във ферма в Каринтия, която била собственост първо на баба му, а след това на майка му. Когато майка му сключила брак с Рудолф Фишер, той останал да живее в къщата с баба си и с майка си, както и с нейния съпруг и по-късно с родения от брака им син Манфред Фишер. На 23 годишна възраст г-н Инзе напуснал фермата, оженил се и се установил да живее на няколко километра от нея.

Майката на жалбоподателя починала без да остави завещание и оставила като наследници него, съпруга си и втория си син. Съгласно Гражданския кодекс вдовецът получавал 1/4 от наследството, а всеки от синовете ѝ – независимо дали е роден от брак или извънбрачно – 3/8 от него. И тримата приели наследството.

Наследената ферма попадала в приложното поле на Закона на Каринтия за наследствените ферми от 1903 г., според който ферми с определена големина не могли да бъдат разделяни в случай на наследяване, а трябвало да се поставят в дял на един от наследниците, който изплащал частите на останалите.

Жалбоподателят заявил претенция за възлагане на фермата, тъй като той бил по-големият брат. По-късно изтъкнал, че разпоредбата, която давала предимство на законородените деца, е била междуременно отменена и че във всеки случай съгласно същия закон вторият му баща и брат му не могли да кандидатстват за възлагане, тъй като не били в състояние да поддържат фермата. Съдът приел, че братът на жалбоподателя е в състояние да се грижи за имота.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

Г-н Инзе обжалвал пред Апелативния съд в Грац, като твърдял, че даденият от закона от 1903 г. приоритет на родените от брак деца е отменен с новата редакция на Гражданския кодекс и с чл. 14 от Европейската конвенция за правата на човека. Поискал съдът да постави въпроса за конституционособразността на тази разпоредба пред Конституционния съд. Апелативният съд оставил жалбата без уважение. В решението си изтъкнал, че за него не съществуват съмнения относно конституционособразността на приоритета на законородените деца. Той почивал на обективно основание, тъй като в селските райони обикновено родените от брака деца живеели със семейството във фермата, а извънбрачните били отглеждани другаде и затова нямали така близка връзка с нея. Такъв бил и конкретният случай. Поради това съдът не счел за необходимо да отнесе въпроса пред Конституционния съд.

Г-н Инзе обжалвал това решение пред Върховния съд, но без успех. Съдът приел, че разпоредбата, установяваща предимство на родените от брака деца, не е отменена. Чл. 14 от Конвенцията се прилагал само за установени от нея права и свободи, а тя не третира въпроси, свързани с наследяването, и чл. 1 от Протокол № 1 не изключвал норми, уреждащи наследяването по различен начин в зависимост от това дали наследникът е роден по време на брака или е извънбрачно дете. Конституционният принцип на равенство изисквал законодателството да не прави разлика, основаваща се на личния статус на лицата, освен ако това не е оправдано от обективни причини. Оспорваните разпоредби на Закона от 1903 г. били оправдани. Сходни норми съществували и в законодателството на други провинции. Приоритетът на законородените деца се основавал на убежденията на обществото в земеделските райони.

По междувременно заведено дело за делба на наследството страните постигнали спогодба, по силата на която жалбоподателят се отказвал от всякакви претенции към фермата, която оставала в дял на брат му. В замяна той получавал парцел, който му бил обещан от майката приживе, но не и друга компенсация.

Предвид настъпилите социални промени, министърът на правосъдието изготвил законопроект, който предвиждал отпадане на предимството на родените от брак деца пред извънбрачните.

Резюме на решението на Европейския съд

I. Жалбоподателят като “жертва” (чл. 25 от Конвенцията)¹

Според правителството, със сключената спогодба жалбоподателят се бил отказал от претенции към фермата. Освен това, стойността на земята, която получил в замяна, се равнявала точно на 3/8 от наследството. Следователно, той не можел да твърди, че е жертва на нарушение на Конвенцията.

Комисията и жалбоподателят поддържат, че той е бил в неизгодна позиция в преговорите за спогодба.

Съдът отбелязва, че думата “жертва” в чл. 25 се отнася до лицето, което е пряко засегнато от разглежданото действие или бездействие, и съществуването на нарушение е възможно дори и при липса на вреда. Сключването на спогодба между частни лица по тяхна собствена воля може да е смекчило неблагоприятното положение на жалбоподателя, но по принцип не го лишава от статуса му на “жертва” Положението би могло да бъде различно например ако

¹ След изменението на Конвенцията с Протокол № 11 – чл. 34.

националните власти бяха признали и поправили твърдяното нарушение на Конвенцията.

Оплакването на жалбоподателя се заключава в това, че неговото извънбрачно раждане го е лишило от правна възможност да стане собственик на фермата. Положението не се е променило със спогодбата, която е облекчила само финансовите последици. Освен това, тя е била постигната в момент, когато г-н Инзе вече не е можел да се надява да получи собствеността, поради окончателното решение на Върховния съд. Следователно той е бил в по-неизгодно положение и е приел спогодбата като по-малката от две злини. Поради това той все още може да твърди, че е “жертва” по смисъла на чл. 25 от Конвенцията.

II. Твърдяното нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол № 1

Съдът припомня практиката си за отношението между чл. 14 и другите разпоредби на Конвенцията и на нейните протоколи.

Жалбоподателят не твърди, че има самостоятелно нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 и Съдът не намира за необходимо да изследва въпроса *ex officio* – достатъчно е да се установи дали оплакванията му попадат в приложното поле на тази разпоредба.

За разлика от случая по делото [Маркс](#)² (решение от 13 юни 1979 г., А.31), където оплакването касае потенциалната възможност за жалбоподателката да наследи още живата си майка, в настоящия случай жалбоподателят вече е получил дял от наследството на майка си след нейната смърт и е станал съсобственик на наследствените имоти заедно с двамата други наследници.

Според правителството, разпоредбите относно възлагането на наследствени ферми при наследяване по закон имат две цели: да се предотврати разделянето на фермата, като тя премине само към един от наследниците и той компенсира останалите, както и да се осигури просъществуването ѝ, като компенсацията се уреди така, че основният наследник да не бъде натоварен с прекалено финансово бреме.

Съдът отбелязва, че жалбоподателят не оспорва системата за възлагане на наследствени ферми като такава, а само критериите, приложими при избора на основния наследник. Законът дава приоритет на родените от брака деца и на това основание в случая фермата е била придобита от по-младия син, а жалбоподателят, само поради това, че е извънбрачно дете, е бил лишен от възможност да я придобие.

Съдът заключава, че фактите по делото попадат в обсега на чл. 1 от Протокол № 1 и следователно чл. 14 от Конвенцията, разгледан заедно с този текст, е приложим.

Той припомня критериите за определяне на едно различие в третирането като дискриминационно.

“Договарящите държави имат известна свобода на преценка, когато решават дали и до каква степен различията в иначе сходни ситуации оправдават различно третиране от закона. Обсегът на тази свобода ще варира според обстоятелствата, разглеждания въпрос и неговия контекст.

В това отношение Съдът припомня, че Конвенцията е динамичен инструмент, който трябва да се тълкува в светлината на условията на настоящия

² *Marckx v. Belgium*

момент. Днес държавите-членки на Съвета на Европа отдават важно значение на въпроса за равенството на децата, родени от брак, и на децата, родени извънбрачно. Това се вижда от Европейската конвенция за правния статут на извънбрачните деца от 1975 г., която понастоящем е в сила за 9 държави-членки на Съвета на Европа. Конвенцията е ратифицирана от Република Австрия на 28 май 1980 г. с резерва, която няма отношение към фактите по делото. Ето защо, трябва да се изтъкнат много сериозни аргументи, за да може едно различие в третирането, основано на рождение извън брак, да се разглежда като съобразно с Конвенцията (вж. *mutatis mutandis* решението от 28 май 1985 г. по делото *Абдулазис, Кабалес и Балкандали*³, А.94, стр. 38, § 78).”

Правителството изтъква, че критериите за избор на основен наследник са резултат от факта, че наследствената ферма трябва да бъде поставена в дял на един наследник. Твърди, че те се основават на обективни съображения и по-специално на презюмираното намерение на починалия. Във всеки случай, разпоредбата се прилага само при наследяване по закон и собственикът, който не е съгласен с това положение, винаги можел да остави завещание. Критерият, свързан с рождението извън брак, отговарял на убежденията на селското население и на социалното и икономическо положение на фермерите. Незаконородените деца обикновено не били отглеждани във фермата на родителите си и нямали близки връзки с нея. Трябвало да се има предвид и специалното отношение към преживелия съпруг, който обикновено имал право да остане във фермата и да бъде издържан от основния наследник.

“Подобно на Комисията, Съдът не е убеден от аргументите на правителството. Повечето от тях се основават на абстрактни и общи съображения – по въпроси като намеренията на починалия, мястото, където са отглеждани извънбрачните деца и отношенията на преживелия съпруг с родените от брака деца – които понякога може да не отразяват действителното положение на нещата. Например, г-н Инзе е бил отгледан във въпросната ферма и е работил на нея до 23-годишната си възраст. Такива съображения не могат да оправдаят подобно правило.

Вярно е, че майката на жалбоподателя е могла да направи завещание в негова полза, но това не изменя факта, че в случая той е бил лишен по силата на закона от възможността да получи в дял наследствената ферма.

Съдът смята, също така, че доводът относно убежденията на селското население отразява традиционните възгледи. Самото правителство е отчело развитието, осъществяващо се в обществото в земеделските райони, и е изготвило законопроект, който държи сметка за него. За в бъдеще се предвижда възлагането на наследствена ферма да се основава на обективни обстоятелства, по-специално на фермерски умения и на това дали лицето е било отгледано в конкретния имот.

Съдът държи да подчертае, че така предложените законодателни изменения не могат сами по себе си да се смятат за свидетелстващи, че предходните разпоредби са противоречали на Конвенцията. Те показват обаче, че целта на разглежданото законодателство би могла да се постигне и чрез прилагане на критерии, различни от основаващите се на рождение във или извън брак.

Поради това Съдът приема, че има нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 1 от Протокол № 1.”⁴

³ *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom*

⁴ Решението е единодушно.

Г-н Инзе претендира обезщетение само за имуществени вреди. Като отбелязва, че в случая вредите произтичат от лишаването му от възможност да получи в дял фермата и трудно се поддават на точна оценка, Съдът определя по справедливост обезщетение в размер на 150 000 шилинга. Присъжда и 80 606 шилинга разноски за производствата пред австрийските съдилища, Комисията и Съда.